

Lausuntoa pyydetään seuraavilta päivähoidon erityisasiantuntijoilta:

- 1) Professori Juhani Hytönen, Helsingin yliopisto, soveltavan kasvatustieteen laitos
- 2) Dosentti Mirjam Kalland, Ab Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området
- 3) Erityisasiantuntija Anna-Maija Haliseva-Lahtinen, Suomen Kuntaliitto

Kysymykset:

1. Millainen päivähoiton palvelujen järjestämistapa maassamme parhaiten turvaisi lasten kasvun ja kehityksen? (alan selvitykset, tutkimukset ja kansainväliset kokemukset)

Korostaisin ensinnäkin universaalien palvelujen tärkeyttä, eli lapsella tulisi edelleen olla subjektiivinen oikeus päivähoitoon. Eräässä selvityksessä 88 % vanhemmista halusi säilyttää subjektiivisen oikeuden päivähoitoon. Selvitykseen osallistui 991 kunnallisen, ruotsinkielisen päivähoiton käyttäjää Helsingissä. (Forsberg, S. 2006: Vi vill ha glada och trygga barn på dagis. Kvalitetsutredning inom den svenska dagvården i Helsingfors. FSKompetenscentret). Koska päivähoitossa kohdataan kaikkia lapsia, myös ne lapset, joilla on erityisvaikeuksia, ja ne lapset jotka ovat lastensuojelun piirissä, tulisi yhä enemmän kiinnittää huomiota päivähoiton, neuvoloiden ja sosiaalityön tiiviimpään yhteistyöhön. Tämän takia katsoisin että päivähoito on luonnollinen osa sosiaalitoimea, mutta voi olla myös osa sivistystoimea mikäli nämä näkökulmat huomioidaan. Päiväkoteihin tarvitaan sosiaalityöntekijöitä (vertaa koulukuraattoreihin), tai tiivis yhteistyö sosiaalityön kanssa. Lisäksi tulisi perheiden tukemisen tarve kartoittaa jo siinä vaiheessa kun lapsi ilmoitetaan päivähoitoon. Eräässä kokeiluprojektissa Helsingissä perheisiin tehtiin aina kotikäynti ennen lapsen päivähoiton aloittamista. Kotikäynnin tavoitteena oli kartoittaa perheen päivähoiton tarvetta, tutustua yksilölliseen lapseen (mm. aikaisempiin kokemuksiin erotilanteista ja lapsen yksilölliseen tapaan reagoida eri asioihin) ja perheeseen (mm. vanhempien odotukset, toiveet, huolet liittyen päivähoitoon). Henkilökunta sai tähän koulutusta ja työnohjausta. Lisäksi lapselle nimettiin omahoitaja. Sekä henkilökunta että perheet ovat antaneet erittäin myönteistä palautetta kokeilusta, projektista laaditaan parhaillaan raportti. Mielestäni osapäivä-päivähoitoa ja erilaisia vaihtoehtoja pitäisi pystyä tarjoamaan nykyistä enemmän, koska läheskään kaikki perheet eivät tarvitse kokopäivähoitoa kun lapsi on alle 3 vuotias.

2. Millaisia päivähoiton asemaan ja rooliin liittyviä näkökulmia tulee huomioida muodostettaessa sosiaali- ja terveydenhuoltopiiriä?

- palvelujen liittyminen perheiden tukemiseen (esim. perhetyö) sekä lastensuojeluun
- varhaiskasvatussuunnitelman sisällöt
- suhde muihin lasten ja perheiden palveluihin

Päiväkodeilla on erinomainen mahdollisuus tukea vanhemmuutta ja lasten kehitystä. Siihen tarvitaan kuitenkin uudenlaista koulutusta päiväkotihenkilökunnalle. Mielestäni päiväkodit voivat olla osana uusia perhekeskuksia, tai ainakin tehdä tiivistä yhteistyötä niiden kanssa. Tarvitaan vanhempainryhmiä, avoimia päiväkotia, enemmän yksilökeskusteluja vanhempien kanssa, sekä jo yllä mainittuja kotikäyntejä. Kotikäyntikokeilun yhteydessä havaittiin, että puheeksi ottamisen ongelma pieneni tuntuvasti, kun perheen kanssa oli muodostunut luottavainen suhde jo varhaisvaiheessa. Puheeksi ottaminen oli aina omahoitajan tehtävä, ja myös vanhemmat ottivat eri pulmatilanteissa oma-aloitteisesti yhteyttä lapsen omahoitajaan. Odottamaton tulos oli se, että kokeilualueen perheet ottivat tavallista enemmän yhteyttä perheneuvolaan – kynnys oli madaltunut. Varhaiskasvatussuunnitelman (Vasun) sisältö muotoutuu yhdessä vanhempien kanssa, kun lapsi on ollut jonkin aikaa päiväkodissa. Vasua ei kokeilupäiväkodissa tehty kotikäynnin yhteydessä, vaan noin kuukauden kuluttua lapsen päivähoiton alkamisesta.

3. Miten voidaan vertailla päivähoiton järjestämistä osana sosiaalitoimea ja osana sivistystoimea?

Mielestäni päivähoito on luonnollinen osa sosiaalitoimea. Se ei kuitenkaan estä sitä, että esimerkiksi esikoulu voidaan pitää ala-asteen yhteydessä. Sivistystoimeen siirtyminen saattaisi heikentää päivähoiton asemaa, koska erilaisten säästöpainneiden alla päivähoito kilpailisi koulun kanssa. Kokemukseni mukaan pienempi ja heikompi häviää kilpailutilanteissa. Se, että Suomi pärjää hyvin PISA-vertailussa, ei ole pelkästään erinomaisen koulusysteemimme ansiota, vaan osoittaa myös kuinka tärkeää on, että lapset lähtevät kouluun mahdollisimman tasaisesta tilanteesta – lasten erityisvaikeudet on usein huomattu jo päiväkotivaiheessa, ja lapsi on saanut tarvittavaa tukea varhain.

4. Mitä pitäisi huomioida, jos päivähoito olisi/ei olisi osana sosiaali- ja terveydenhuoltopiiriä? (hallinnon rakenne, henkilöstö, taloudelliset vaikutukset jne.)

Olen ehkä jo vastannut tähän kysymykseen. Korostan kuitenkin edelleen, että varmin tapa tukea lasten ja perheiden kehitystä on ennaltaehkäisevä työ joka perustuu universaaleihin palveluihin, eikä korjaava työ. Tiedämme mitä päivähoito maksaa kunnille, mutta tutkimusten mukaan lapsi joka ei ole saanut riittävästi tukea varhaisvaiheessa maksaa yhteiskunnalle noin neljä kertaa enemmän kasvun aikana (esim. David Olds, Preventive Science 3 2002). Lastentarhanopettajia tarvitaan mielestäni joka ikäryhmässä – vaikka lasten emotionaaliset tarpeet on asetettava etusijalle, lapsi myös tutkii ympäristöä ja oppii koko ajan, ja muu henkilöstö saattaa tarvita lastentarhanopettajien tukea tukemaan lasten kognitiivista kehitystä.

5. Miten eri päivähoitomuotojen erityispiirteet tulee huomioida tehtäessä päätöstä päivähoidon roolista sosiaali- ja terveystieteissä (päiväkotihoidon, erityis päivähoito, perhepäivähoito, esiopetus, koululaisten aamu- ja iltapäivähoito, leikkitoiminta; päivähoiton kerhot tai muut vastaavat toiminnot ja kotihoidon tuki)?

Tärkeää olisi selvittää perheiden ja lasten todellista tarvetta, ja tarjota perheille erilaisia vaihtoehtoja. Espoossa on tehty näin, ja se on vähentänyt kokopäivähoitoon tarvetta. Päiväkodit muodostavat kuitenkin päivähoitoon rungon, ja laadukas päiväkotihoidon jossa on riittävän pieniä ryhmiä ja joka lapselle nimetty omahoitaja on lapsen kannalta turvallisin päivähoitovaihtoehto. On myös todettava, että monelle riskitilanteessa elävälle lapselle päiväkotihoidon tarjoaa lapselle kehityksen tukea, jota lapsi ei saisi kotona. Päiväkodissa on myös mahdollista toteuttaa pedagogisia tavoitteita, jotka tukevat lasten koulunkäyntiä myöhemmin. Pienten, alle kolmivuotiaiden lasten kohdalla myös perhepäivähoito voi olla hyvä vaihtoehto. Perhepäivähoitajilla ei kuitenkaan useinkaan ole pedagogista koulutusta, ja he ovat varsin yksinäisiä päivittäisessä työssään. Lisäksi haluaisin korostaa työnohjauksen tarvetta päivähoitossa – pienten lasten kanssa työtä tekevä kuormittuu helposti, ja uhkana on työssä väsyminen ja uupuminen. Lapset tarvitsevat aikuisia jotka jaksavat hyvin työssään, koska vain sellainen aikuinen voi olla kyllin herkkä vastaamaan lasten tarpeisiin.

Helsingissä 24.2.06

Mirjam Kalland
KT, Sosiaalityön ja perhetutkimuksen dosentti, Helsingin Yliopisto
Musiikkikasvatuksen dosentti, Sibelius-Akatemia
Vanhempi tutkija, vastuualueena perheet ja lapset
Folkhälsans Forskningscentrum

Lausunto pyydetään toimittamaan 15.1.2006 mennessä.

Toimitus- ja laskutusosoite: Pääsihteeri Kirsti Heikkilä, Päijät-Hämeen sairaanhoitopiirin kuntayhtymä/Terveystieteidenhuoltohanke, Keskussairaalankatu 7, 15850 Lahti